

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR KULTURVETENSKAPER

SPELA SHORELINE

en diskursteoretisk undersökning av minnesmonumentet över Broder Daniel

Hedvig Ingvarsson

Fördjupningskurs i Konst-och bildvetenskap, C-uppsats, HT 2018
Handledare: Astrid von Rosen

ABSTRACT

ÄMNE: Konst- och bildvetenskap

INSTITUTION: Institutionen för kulturvetenskaper,

GU ADRESS: Box 200, 405 30 Göteborg

TELEFON: 031-786 0000 (vx)

HANDLEDARE: Astrid von Rosen

TITEL: SPELA SHORELINE - en diskursteoretisk undersökning av minnesmonumentet över Broder Daniel

FÖRFATTARE: Hedvig Ingvarsson

E-POSTADRESS: hedvig.ingvarsson@gmail.com

TYP AV UPPSATS: Kandidat (C) ,15hp

VENTILERINGSTERMIN: Ht 2018

This essay aims to investigate the conditions of public art in a contemporary discourseanalysis based on medial sources and social networks, concerning the anonymous citizeninitiative “The Shorelinestone”, also known as the memorial monument of the indieband Broder Daniel. With Roland Barthes Semiotics and Chantal & Mouffe's Discoursetheory, I examine the articulations of different discourses in the field, forming an antagonism eventually illustrating the conditions of public art today. With the Shorelinemonument as a floating signifier, I discuss themes such as vandalism and activism, in the construction of the concepts Guerilla-art and Citizen-initiatives in the public artdiscourse. With a purpose to illustrate the democratic complexity of artworks such as the Shorelinemonument, I also pay attention to questions of popular movement and massmedial public space.

Keywords: Public art, Mass media, Broder Daniel, Antagonism, Discourseanalysis, Roland Barthes

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.2 Syfte och frågeställningar	1
1.3 Teori och metod	1
- 1.3.1 Diskursteori.....	2
- 1.3.2 Semiotik.....	3
- 1.3.3 Punctum.....	4
1.4 Material, urval och avgränsningar	4
1.5 Forskningsöversikt.....	5
1.6 Begrepp.....	6
- 1.6.1 Gerillakonst - Aktivism och Vandalism.....	6
- 1.7 Forskarreflexivitet.....	7
1.8 Uppsatsens disposition.....	7
2. Shorelinestenenens betydelser (Diskursanalys)	7
2.1 Konstverket och konstnärerna.....	7
2.2 Shorelinestenenens kronologi.....	8
2.3 Shorelinestenen som flytande signifikant.....	8
2.4 Diskursiva artikulationer 2014.....	9
- 2.4.1 Punctum.....	9
- 2.4.2 Stenen i massmedia 2014.....	9
2.5 Diskursiva artikulationer (Stenen i massmedia) 2018.....	11
2.6 Framtiden.....	12
2.7 Olika betydelser på grund av olika tolkningar.....	13
- 2.7.1 Spela Shoreline - Symbolen för en Broder Daniel-lyssnande generation.....	13
- 2.7.2 170 kg grov granit - Symbol för något beständigt.....	14
- 2.7.3 Platser - Symboler för olika sammanhang.....	15
- 2.7.4 Broder Daniel - Symbol för Göteborg.....	15
- 2.7.4.1 Antingen eller	16
2.8 Tomrummet.....	16
2.9 Offentliga konstverk - Demokratiska konstverk?.....	16
2.9.1 Massmedialt offentligt rum.....	17
3. Utblick	18
3.1 Medborgarinitiativ i den svenska konsten.....	18
- 3.1.1 Yarnbombing, virkad graffiti som Gerillaslöjd.....	18
- 3.1.2 Gerillakonst och medborgarinitiativ.....	19
- 3.1.3 Rondellhundar (Lars Vilks)	20
- 3.1.4 Kirk Savage - Representational battleground	21
- 3.1.5 Ett annat monument (Charlotte Gyllenhammar).....	21
3.2 Shoreline-stenen som ett inlägg i debatten (sammanfattning).....	22
4. Käll- och litteraturförteckning	24
5. Bilagor	26

1. Inledning

Det enkla raka stenblock som med en liten mässingsplakett bär den korta uppmaningen "SPELA SHORELINE", kan för en del betraktare verka som ett märkligt tillskott i Slottsskogens offentliga konstverk. Efter att den restes utan tillstånd, av två anonyma konstnärer en sommarmorgon 2014, har många röster kommit till tals i diskussioner inte bara om verket utan också den offentliga konstens villkor.

Turbulensen som Shorelinestenen väckte i sociala medier, dagstidningar och bland allmänheten kan spegla det breda engagemang som också nu, fyra år senare tycks slita i dess betydelsebildning. Handlar den bara om en låt som skall spelas, eller kan den även röra frågor kring hur vi ser på det offentliga rummet och därmed ett paradigmskifte?

Det Göteborgsbaserade indiebandet Broder Daniel som skrivit låten har haft stor inverkan på stadens musikscen, och stenen kan kanske belysa hur de ännu mer påverkat den generation som växte upp med och lyssnade på deras låtar. I programmet "Hitlåten historia" som sändes på SVT 2017 betonar man att det är den enda svenska låt som har ett eget minnesmonument. Med ett konstvetenskapligt intresse för detta fenomen, funderar jag på varför det verkar krävas ett lagbrott för att uppföra sådan konst, och varför en konflikt uppstår av en så till ytan enkel skulptur.

1.2 Syfte och frågeställningar

Jag vill undersöka hur ett tillsynes enkelt konstverk kan tolkas på olika vis. De starka reaktionerna från allmänheten och medias uppmärksammande av Shoreline-stenen kan spegla inställningar till den offentliga konstens villkor, vandalism, aktivism (och spegla det kulturpolitiska tillståndet i Göteborg /Sverige). Frågan har som sagt flitigt debatterats i medierna men jag vill göra en vetenskaplig ansats att fördjupa mig i detta. Uppsatsens syfte är också att diskutera verket i relation till den offentliga konstdiskursen och på vilka sätt detta bidrar till riktningen för diskussionen. Mina frågeställningar blir därför följande:

- Vilka olika tolkningar finns av verket och vad beror dessa på?
- Hur förhåller sig konstverket till debatten och den Offentliga Konstdiskursen
- Vilka friktioner uppstår i diskursen/ hur konstrueras meningen om skulpturen?

1.3 Metod och teori

Både semiotiken och diskursteorin har sitt ursprung i strukturalismen och har på så vis liknande utgångsläge, men deras undersökningar har olika mål. Diskursteorin intresserar sig av processerna då en viss betydelse av något fastställs samt hur detta kan ändras, medan semiotiken analyserar en viss betydelse av tecknen och vad de beror på.¹ Genom att använda semiotiken tillsammans med diskursteorin i min analys kan jag dels undersöka vad de olika

¹ Marianne Winther Jørgensen, Louise Phillips, *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur, 2000, s.32.

tolkningarna av Shorelinestenen beror på, dels kartlägga konflikten som uppstår när de olika skildringarna sliter i verkets betydelsebildning och förs fram som den sanna bilden av verkligheten.

1.3.1 Diskursteori

Jag kommer framförallt att använda mig av Ernesto Laclau och Chantal Mouffes diskursteori som den beskrivs av Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips i *Diskursanalys som teori och metod*; ”Teorin tar sin utgångspunkt i den poststrukturalistiska poängen att diskursen konstruerar den sociala världen i betydelse, och att betydelsen aldrig kan låsas fast på grund av språkets instabilitet”.² Diskursanalysens syfte är att avslöja hur vilka myter i/om samhället som en objektiv realitet impliceras i tal och handlingar.³ Det jag undersöker är alltså de tal och handlingar som formar synen på Shorelinestenen. En central tanke i teorin är att stenen som subjekt därför inte vilar i sig självt, utan bestäms utifrån diskurserna. Till skillnad från Fairclough som främst ser de lingvistiska diskurserna inkluderar Laclau och Mouffe även de ickelingvistiska⁴, vilket är något som passar konstverkets många (både lingvistiska och ickelingvistiska) händelser.

Det diskursteoretiska perspektivet använder jag för att diskutera hur människor använder sig av konstverket i den politiska debatten (kring aktivism och vandalism), och även hur konstverket i sig bidrar till och påverkar denna debatt. Enligt Laclau och Mouffe definieras diskurs som en ”fixering av betydelse inom en bestämd domän”, vilket sker genom att ”olika aktörer söker främja olika sätt att inrätta samhället på”⁵. Men ingen fixering är konstant, det rör sig endast om tillfälliga fixeringar eftersom att olika diskurser hela tiden kämpar om dessa. Detta blir mycket tydligt i den debatt, eller diskursiva kamp, som präglar Shorelinestenen vars till och med fysiska plats förflyttas när de olika diskurserna vill fixera sin betydelse. Mitt syfte att undersöka de olika röster som höjs i debatten kring Shorelinestenen passar bra ihop med diskursteorins uttalade fokus på att det sociala alltså genomsyras av konflikt och *kamp om betydelsebildning*. Det diskursteoretiska begreppet för detta är *Antagonism* vilket alltså uppstår där diskurserna stöter ihop.⁶ Diskursanalysens uppgift är därmed inte att bestämma vilken av antagonismens definitioner som är den ”korrekta” framställningen av verkligheten, utan att undersöka hur verkligheten på olika vis organiseras för att skapa en objektiv och självklar upplevelse av omvärlden⁷.

Med min uppsats riktar jag fokus på hur olika diskurser vill framföra sin tolkning av Shorelinestenen. Jag undersöker också hur dessa diskurser vill göra sin beskrivning av den offentliga konstens villkor och syften till den allmänt sanna, och därför ser jag Laclau och Mouffes formuleringar kring det hela som mycket användbara. Förvisso framskriver de egentligen inte något praktiskt tillvägagångssätt för konkreta analyser, men Winther Jørgensen och Phillips föreslår att man ändå kan använda diskursteorins olika begrepp som

² Jørgensen & Phillips, s.13.

³ Ibid, s.47 .

⁴ Ibid, s.66.

⁵ Ibid, s.43.

⁶ Ibid, s.55.

⁷ Ibid, s.40.

verktyg i sitt analysarbete. De begrepp jag finner användbara för min frågeställning är framförallt *antagonism* och även *flytande signifikant*. Flytande signifikanter är de tecken som olika diskurser försöker ge innehåll åt på just sitt sätt, som är särskilt öppna för tillskrivning av olika betydelser⁸, och här figurerar alltså Shorelinestenen som just detta.

Den diskursteoretiska utgångspunkten är kort sagt att allting är diskursivt och bidrar till antingen upprätthållandet eller ifrågasättandet av den aktuella diskursen⁹, vilket här blir tydligt. Det jag vill fördjupa mig i handlar om hur diskursen kring offentlig konst kan framträda som föränderlig genom att iakttä antagonismen i tolkningarna kring (den flytande signifikanten) Shorelinestenen. Friktionen handlar om definitionen av stenen som å ena sidan ett demokratiskt medborgarinitiativ, en form av *aktivism*, och å andra sidan något olagligt och mindre önskvärt, *vandalism*.

1.3.2 Semiotik

“Hur får bilden sin mening? Var upphör meningen - och om den upphör, vad finns då bortom den? “
-Roland Barthes

Betydelsen som konstverket får av de olika sidorna i diskussionen undersöker jag genom användandet av Roland Barthes semiotiska begrepp i *Bildens retorik*. Semiotiken fokuserar på innehåll och hur vi läser olika tecken i bilden. Enligt Barthes har ett tecken två sidor: betecknande och betecknat, där det förra är uttrycket och det senare innehållet.¹⁰

Eftersom att intresset här är riktat åt innehållet som kopplas till *tecknet* snarare än material och form, behövs egentligen ingen översättning även om Barthes alltså gör sin analys på ett reklamfoto och jag gör min på en skulptur. I min undersökning fokuserar jag på vilka tecken som Shorelinestenen kan bestå av och hur de kan läsas.

Tecknen i en bild har enligt Barthes en *denotativ* och *konnotativ* nivå, som handlar om förbindelsen mellan det vi ser och hur vi tolkar det; det direkta och den indirekta, associativa betydelsen. Jag väljer hans begrepp *denotation* och *konnotation* som beskriver denna relation för att som sagt tolka de “tecken” som Shorelinestenen kan vara uppbyggd av.¹¹ Den denotativa tolkningen kan förklaras som beskrivningen av vad som faktiskt syns i bilden, det vi kan urskilja och förstå med vår perception och allmänna kunskap. Den konnoterade tolkningen handlar däremot om ihopkopplingen med en annan erfarenhet eller kulturell kunskap, som kan se olika ut för olika människor. Detta gör förstås att alla inte tolkar bilden på samma sätt.¹² Dessa två begrepp använder jag i min analys tillsammans med diskursteorin för att förklara hur Shorelinestenen kan tolkas så olika trots att alla ser samma skulptur. Semiotik använder jag också för att analysera platsens inverkan på tolkningen av konstverket. Den fysiska upplevelsen av platsen som mer rumsfokuserade metoder kan belysa är jag dock inte intresserad av, det jag undersöker handlar mer om vad platsen *förknippas med*. Det

⁸ Jørgensen & Phillips, s 35.

⁹ Ibid s.11

¹⁰ Barthes, Roland. *Bildens retorik*. Stockholm: Faethon, 2016, s.37.

¹¹ I denna tankemodell är alltså “den bokstavliga bilden” denoterad och “den symboliska bilden” konnoterad, Ibid, s.38.

¹² Ibid, s. 54 .

fokuset tycks också relevant då alla som uttalat sig om stenen inte nödvändigtvis har sett det på plats, men ändå tolkat det på vissa sätt.

1.3.3 Punctum

Punctum är det i bilden som träffar mig (men som dessutom sårar, plågar mig), skriver Barthes i *Det ljusa rummet - tankar om fotografiet*, där flertalet foton utgör exempel som klargör det komplexa begreppet.¹³ Det handlar om en personlig, smärtande, och kanske även njutbar reaktion, inför något.¹⁴ Inför Shorelinestenen förnimmer jag något som verkar ha med punctum att göra; den fastskruvade mässingsplakettens enkla uppmaning “drabbar mig personligen på ett smärtsamt sätt”. Jag väljer att använda mig av punctum utifrån det förhållningssättet, att det redan väckt något/ associationer och intryck, som behöver arbetas igenom i analysen.¹⁵ Helt objektiva resonemang är svåra att föra när det rör sig om ett konstverk som (till en början) tycks existensberättigas av just personligt känsloladdade uttalanden.¹⁶ Därför verkar den subjektiva förnimmelsen, punctum både relevant och hanterbar i frågeställningen kring vilka tolkningar av verket som finns och vad dessa beror på.

1.4 Material, urval, avgränsningar

Konstverket som står i centrum för min analys är det som i folkmun har kommit att kallas Shorelinestenen i Slottsskogen. Jag analyserar hur den synliggör den diskursiva kampen, genom att stanna upp vid dels första resningen av stenen, dels kommunens hantering av den, följt av 2018 års händelser; uppförandet av en högljudd parafrasträsk under Way Out West samt den riktiga stenens flytt till centrumet för Arkitektur och Design i huvudstaden. Också den tomma platsen som blev kvar efter det får viss uppmärksamhet då den kan bidra till betydelsebildningen.

Det finns i dessa händelser ett brett material av utsagor från olika diskurser på internet, där Broder Daniel-fans kommer till tals, liksom kommunpolitiker, kulturpersonligheter, företag, konstnärer och institutioner. Vad som i detta blir relevant för frågeställningen handlar framförallt om representativa uttalanden, som tycks sammanfatta den diskurs som rösten ifråga höjs från.

Verket har fått mycket uppmärksamhet och många reaktioner så därför har jag också gjort ett praktiskt urval i vilket material jag kommer att utgå ifrån när jag undersöker utsagorna om det. Framförallt skriftliga källor som dagstidningar, sociala medier, bloggar och nyhetsflöden blir hanterbara i uppsatsen, men även Tv-inslag och radio bör nämnas då dessa kanaler också haft betydelse för debatten. Jag är inte bara intresserad av de redan inflytelserika personernas uttalanden i ledarsidorna, utan söker också privatpersoners utsagor i framförallt den offentliga

¹³ (att överföra detta tankesätt till andra uttryck än foton, som i detta fall skulptur, finner jag användbart eftersom att jag väljer att se den som något meningsskapande, uppbyggt av tecken, vilket också utgör grunden för Barthes semiotiska tillvägagångssätt som präglar punctum).

¹⁴ Roland Barthes, *Det ljusa rummet - Tankar om fotografiet*, Stockholm: Alfabeta förlag, 2006

¹⁵ Konstvetaren Astrid von Rosen diskuterar begreppet ytterligare i sin artikel *Dansa med bilder*; “Även om jag kan välja att tillämpa ett mera distanserat och kanske likgiltigt förhållningssätt, ett *studium* för att tala med Barthes, har upplevelsen av punctum redan satt igång något som tycks “leva” och kräva mera arbete”. Astrid von Rosen, *Dansa med bilder, I Personligt talat- Biografiska perspektiv i humaniora*, Maria Sjöberg (red.), Göteborg: Makadam, 2014 s. 176-193

¹⁶ (här syftar jag främst på facebookgruppen som var en av de anledningar att kommunen lät stenen få stå kvar i Slottsskogen).

facebook-gruppen "Låt shoreline-stenen vara KVAR", för att få en varierad bild där fler kommer till tals.¹⁷ Det hade varit intressant att undersöka fler medborgarinitiativ i den offentliga konsten men jag fokuserar framförallt på detta.

Litteraturen jag valt för att hitta bakgrunder till hur konstverket tolkats handlar om både facklitteratur och akademiska texter (men jag använder också textmaterial från sociala forum och internet). Det finns en hel del facklitteratur om offentlig konst där bland annat *Offentlig konst i Göteborg* av Mikael Mosesson¹⁸ redogör för lokala traditioner i diskursen vilket är användbart för min analys. Akademiska texter kring ämnet där det finns ett uttalat fokus på att diskutera och problematisera diskursen har dock fått huvudfokus i de tryckta källorna, vilket jag även nämner i forskningsöversikten nedan.

Mycket material från debatten kommer som sagt från nyhetsartiklar och sociala medier på internet, och där har jag framförallt valt ut seriösa utgivare av dagstidningar, radio och tv samt engagerade forum och bloggar.

Jag kan med hänsyn till uppsatsens omfång tyvärr inte ta upp alla aspekter av diskussionen kring Shorelinestenen, men det som ryms är en översiktlig granskning av konflikten i diskursen. Utsagor som hävdar att den inte är konst skulle kunna nudda ämnen som "vad är konst" och frågor kring yttrandefrihet och censur. Detta berörs delvis i analysen av olika tolkningar, men de större frågorna går givetvis ej att helt besvara inom denna uppsats.

1.5 Forskningsöversikt

Minnesmonumentet över Broder Daniel har blivit minst sagt omskrivet i massmedia och dagstidningar, nämnts i radioinslag och kortare TV program. Vad som däremot är svårare att få tag på är en vetenskaplig granskning av skulpturen och dess betydelsebildning. Det verkar inte finnas någon tidigare forskning kring verket.

Vad gäller offentlig skulptur däremot finns många forskare som skrivit om infallsvinklar som jag diskuterar i min uppsats, och intressanta texter som jag vill använda för att belysa min frågeställning. Angående den offentliga konstdiskursens demokratiska komplexitet har Catharina Gabrielssons avhandling *Att göra skillnad - Det offentliga rummet som medium för konst, arkitektur och politiska föreställningar*¹⁹ varit intressant läsning. Där diskuteras synen på det offentliga rummet som en plats för politisk handling, vilket implicerar möjlig konflikt - något som också är mitt utgångsläge i denna uppsats. Även Jessica Sjöholm Skrubbes avhandling *Skulptur i folkhemmet : den offentliga skulpturens institutionalisering, referentialitet och rumsliga situationer*²⁰ lyfter fram aspekter av den offentliga konstdiskursen som jag finner användbara. "Symbolen för ett trasigt samhälle - en diskursteoretisk undersökning av flaggkonstverket du gamla, du fria " av Elin Hermansson, är en uppsats jag läst som också belyser hur en till synes enkel offentlig skulptur skapar en komplex debatt och

¹⁷ I likhet med mitt intresse för medborgardrivna konstinitiativ har jag också i mitt urval av övrigt material ett intresse för det folkliga, tillgängliga materialet av utsagor i media, forum och bloggar som i min hypotes formar synen på den offentliga konsten minst lika mycket som de traditionellt sett konstituerande institutionerna och kulturrecensenterna.

¹⁸ Mosesson, Mikael *Offentlig konst i Göteborg*, Århus: Mimer 2012,

¹⁹ Catharina Gabrielsson, *Att göra skillnad: Det offentliga rummet som medium för konst, arkitektur och politiska föreställningar*, diss. KTH, Arkitekturskolan, 2006 (Stockholm: Axl Books 2006)

²⁰ Jessica Sjöholm Skrubbe, *Skulptur i folkhemmet: den offentliga skulpturens institutionalisering, referentialitet och rumsliga situationer 1940-1975*, Diss. Stockholms Universitet, 2007 (Göteborg & Stockholm: Makdam förlag, 2007)

möjliggör en studie i betydelsebildningarna som detta beror på.²¹ En konsthistorisk reflektion över hur monument-begreppet vidgats i det småskaliga och tillfälliga kan man ta del av i Kirk Savages forskning kring monumenten efter inbördeskrigen i Amerika, i bl.a *Standing Soldiers, Kneeling slaves - Race, war and monument in nineteenth century America*,²² där det konfliktskapande i den tänkta permanensen hos minnesmärken är något som diskuteras.

Angående en bredare syn på den offentliga konstens villkor har jag framförallt läst *Plats, poetik och politik - samtida konst i det offentliga rummet*,²³ som är en antologi, där bl.a Dan Jönsson lyfter fram hur dagens kulturklimat förhåller sig till den allt mer och mer utmanande offentliga konsten. Boken är utgiven med stöd av Skissernas Museum i Lund, som förutom att uppmärksamma “konstverkets födelse”(som grundaren Ragnar Josephson kallar det) genom sitt intresse för skisser till offentlig konst, också riktar fokus på de olika aspekter som rör den offentliga konsten och dess utveckling. Texterna där har ett relativt samtida diskursteoretiskt perspektiv vilket passar min undersökning väl.

1.6 Begrepp

1.6.1 Gerillakonst - Aktivism och Vandalism

“Till skillnad från graffitin så är det inget som *vandaliseras*, något som gör konstformen mer accepterad.” står i en konstblogg som belyser ämnet *gerillakonst*.²⁴ Men begreppet *vandalism* tycks ingå i diskurserna kring Shorelinestenen. Det som vandaliseras handlar kanske i första hand inte om något materiellt, utan snarare om något kulturellt konstituerat i normerna kring stadsbilden. “Vandalism “ är svårdefinierat, men enligt SAOB betyder det “hänsynlös förstörelse”²⁵, och därför blir alltså användandet en fråga om användarens etiska värderingar (vilket också blir tydligt i den diskursteoretiska analysen). *Aktivism* är ytterligare ett begrepp som kan förknippas med gerillakonst, och förekommer oftare i positiva utsagor kring sådan konst. Där förknippas handlingen med något som har politiskt värde. I gerillakonstformen “yarnbombing”, fungerar exempelvis den virkade graffitin som politiska budbärare²⁶ Jag använder dessa två begrepp i relation till “Gerillakonst”- vari jag kategoriserar Shorelinestenen - för att tydliggöra antagonismen i diskursen. Antingen är en positivt inställd och kallar stenen för aktivism, eller negativ, och kallar den för vandalism. Detta är en polarisering jag generaliserande utgår ifrån för att skapa en tydlig bild av konflikten.

²¹ Elin Hermansson, “Symbolen för ett trasigt samhälle - en diskursteoretisk undersökning av flaggkonstverket du gamla, du fria” Konst- och bildvetenskap - Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs universitet KV4001,Handledare: Bia Mankell, Kandidatuppsats, HT 2017.

²² Kirk Savage, *Kneeling slaves - Race, war, and representational battleground in nineteenth-century america*, Chichsester: Princeton University Press 1997

²³ Linda Fagerström & Elisabet Haglund (red.) *Plats, poetik och politik - samtida konst i det offentliga rummet*, Malmö : Bokförlaget Arena, 2010

²⁴ Evakonst - tankar om konst och estetik, *Gerillakonst*, <http://evakonst.se/gerillakonst/> (hämtad 2019-01-10).

²⁵ Svenska Akademiens Ordbok, 2014. <https://www.saob.se/artikel/?seek=vandalism&pz=1> (hämtad 2019-01-10)

²⁶ Martin Holmström, “Gerilla med garn som vapen”, 2016-08-13, *Stockholm direkt*, <http://www.stockholmsfria.se/artikel/125053> (hämtad 2019-01-19).

1.7 Forskarreflexivitet

Jag själv blev inte upprörd när jag såg Shorelinestenen första gången, utan glatt överraskad. Då jag även lyssnat mycket på Broder Daniel under min uppväxt har jag ett personligt engagemang i debatten. I undersökningen strävar jag förstås efter en mer objektiv syn på saken, och ämnar sätta mig in i både positiva och negativa reaktioner. Forskningsetiska riktlinjer tas givetvis i beaktning i undersökningen då mycket av mitt underlag är hämtat från sociala medier och bloggar, där uttalanden är gjorda av subjektiva personer ; Eftersom att både facebookgruppen och bloggarna är offentliga är också citaten därifrån offentliga och tillgängliga och jag är mycket tacksam över de möjligheter som därför uppstår för min uppsats. Min undersökning skulle vara omöjlig att genomföra utan att lyfta dessa röster, som är en del av den diskursiva kamp som jag försöker kartlägga. Jag har valt att anonymisera citat från facebook även om det är offentliga handlingar, då jag personligen och för undersökningens skull föredrar att se uttalanden därifrån som en kollektiv röst.²⁷

1.8 Uppsatsens disposition

Inledningen ger klarhet i uppsatsens ämne, syfte och frågeställningar, teorier och metoder samt vilket övrigt forskningsunderlag som kommer att användas. Sedan följer en analysdel som inleds med en denoterande beskrivning av konstverket, en kort inblick i hur verket kan relatera till den offentliga konstdiskursen, samt diskursteoretiska och semiotiska undersökningar av konnotationerna som fördjupar frågeställningen. Till detta läggs diskussioner kring liknande samtida och till viss del historiska konstverk, för att ytterligare belysa aktivism och vandalism, och hur Shorelinestenen förhåller sig till dessa diskurser. Avslutningsvis följer en sammanfattande diskussion som klargör resultatet av min undersökning.

2. Shorelinestensens betydelser (Diskursanalys)

2.1 Konstverket och konstnärerna

Två anonyma konstnärer reste 2014 den ca 1,5 m höga raka stenblocket, inte mer än ca 30cm bred och något smalare kant, med anslaget "SPELA SHORELINE", utmejslat i en förgylld mässingsplakett (i ett enkelt typsnitt likt Times new). Den knappt 20x10cm stora skylten är fastskruvad med fyra metallbultar mot den gnistrande, gråspräckliga, oregelbundna stenen. Materialet som konstnärerna kommit över är en gammal gatusten från ett av stadens äldsta stenhuggeri, med en vikt på 170kg²⁸ som dock inte hindrat den från att flyttas runt både i slottsskogen och till Stockholm. Någon särskild titel framträder inte annat än "Shorelinestenen", möjligtvis "minnesstenen"/"minnesmonumentet över Broder Daniel". Stenens uttalade avsikt är framförallt att hylla bandet, men också låten Shoreline, och gitarristen Anders Göthberg vars tragiska självmord blev anledningen att bandet slutade

²⁷ eller en *diskurs* för den delen. Också med hänsyn till de som kommer till tals nämner jag inga namn, om de mot förmodan delat sina åsikter på facebook utan att egentligen vilja vara offentliga.

²⁸ Sveriges Radio P4 Göteborg, Så hamnade Shorelinestenen i Slottsskogen - stenens skapare berättar, 2014-09-19, <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=104&artikel=5970244> (hämtad 2019-01-10).

spela. Deras sista spelning ägde rum på Slottsskogsvallen 2010, inte långt ifrån stenens placering vid skogens entré. I samband med Way out West 2014 står den alltså plötsligt upprest på gräsmattan inte långt ifrån Linnéplatsen, och det dröjer inte länge innan reaktioner från allmänheten och media skapar konflikt där det diskuteras hurvida den skall få stå kvar eller ej. Det finns spekulationer i att sångaren i bandet, Henrik Berggren, skulle ha beställt stenen, men detta verkar orimligt med hänsyn till bandets utpräglade underground-image och prestigelösa hållning. Någon beställare verkar inte finnas. Att konstnärerna reste minnesstenen utan att ansöka om tillstånd hos kulturförvaltningen skiljer den inte bara från hur övriga skulpturer i Slottskogen köpts in, den bryter också normen kring hur offentlig konst är en främst institutionell fråga med lagen som enda stöd. Stenen belyser en medborgerligt påverkbar konstdiskurs som utmanar den offentliga miljön.

2.2 Shorelinestenen kronologi

Stenens betydelsebildning består av en mängd händelser där mitt urval handlar om det som bäst belyser den diskursiva kampen. Där finns många olika röster och det vore komplicerat att undersöka alla nyanser, så för läsbarhetens skull har jag valt att dela upp dem i två sidor i denna kamp, eller *Antagonism*, som alltså handlar om å ena sidan synen på stenen som *Vandalism* och å andra sidan *Aktivism*.

Först diskuterar jag händelserna 2014 som belyser Vandalismdiskursen och handlar om

- stenens resning
- kommunens reaktioner
- folket och Broder Danielfansens reaktioner

Sedan diskuterar jag händelserna 2018 som belyser Aktivismdiskursen, nämligen

- flytten till utställningen på Arkitektur och Designcentrumet i Stockholm
- "Solidaritetsstenen", en högljudd parafras under Way out West, tar plats.

Åren mellan mina två hållpunkter är säkerligen präglade av en mängd aspekter jag tyvärr inte har utrymme att diskutera i denna uppsats, men jag väljer att fokusera på det drama som uppstår i monterandet 2014 och förflyttningen 2018. Avslutningsvis följer en diskussion om verkets eventuella framtid, och tomrummet i Slottskogen våren 2019.

2.3 Stenen som flytande signifikant

Få offentliga konstverk - och ännu mer, spontant uppförda medborgarinitiativ - i staden har engagerat den bredd av röster som kommer till tals i debatten; allt från unga Broder Daniel-fans till politiker, kulturskribenter, en facebookgrupp, företag, och nu senast Nationella centrumet för Arkitektur och Design i Stockholm. Stenen har lovordats, kritiserats, kramats, fått rosbuketter, sjungits körverk till, välts, inspirerat PR-projekt, vandaliserats, flyttats runt och ställts ut. Den tycks betyda mycket för många. I egenskap av debatterat offentligt konstverk är Shorelinestenen extra öppen för tillskrivningar av innehåll från olika diskurser som vill göra sin beskrivning av den till "den sanna", och figurerar alltså i diskussionen som flytande signifikant. Vad är det som gör att denna till synes enkla

kulturyttring skapat så många olika bemötanden och tolkningar, och vad beror dessa på? Låt oss börja en fördjupad inblick i debatten år 2014.

2.4 Diskursiva artikulationer 2014

2.4.1 Punctum

En sommarmorgon 2014 står Shorelinestenen rest på gräsmattan vid Slottsskogens entré. Utropet "Spela Shoreline" tycks efter många år som något slags verbalt bevarande av Broder Daniel-kulturen slutligen fått ett beständigt minnesmärke. Detta skulle kunna markera en tid som varit, en tid av fankultur och indiemusik som dött - inte minst med den gravstensliknande utformningen som påkallar förbipasserandes uppmärksamhet. Men det är något i stenens uttryck som drabbar mig personligen, och inger en känsla av det motsatta. För mig blir skulpturens direkta tilltal och allvarsamma estetik ett tecken på något annat, en symbol för att Broder Daniel fortfarande betyder något. Inte lika mycket bandet, och deras kultbildande låt, som fansen, har äntligen fått en fysisk plats att samlas kring. Det är kanske en känsla av upprättelse som drabbar mig, något med den tunga stenen och blanka plaketten, som ger värdighet och offentlig tyngd åt personliga minnen relaterade till Shoreline och Broder Daniel. I mötet med andra fans och deras reaktioner uppstår en gemenskap, och jag inser att verkets *punctum*, eller personligt drabbande aspekt framförallt kan handla om det faktum att det i all sin enkelhet står och tar plats i det offentliga rummet; En generation av Shorelinelyssnare har fått en fysisk plats, och den offentliga miljön upplevs plötsligt som lite mer inkluderande. Relaterbar konst som rör en mindre grupp människor väcker dock större frågor- varför finns det inte fler populärkulturella monument?

2.4.2 Stenen i massmedia 2014 / Vandalism

Strax efter att stenen rests i Slottsskogen och tidningspressarna går varma om den konfliktskapande Göteborgshändelsen, startas facebookgruppen "Låt Shorelinestenen VARA KVAR"²⁹ vilket snart blir en nationell angelägenhet med närmare 7000 medlemmar. Detta artikulerar stenen som något mer än en offentlig skulptur, den tillskrivs betydelse som symbol för en form av folkrörelse. Det är förvisso oklart om det är den kraftiga vinden eller kommunen som välter Shorelinestenen några dagar efter det att den rests, men den blir hur som helst omgående omhändertagen av parkförvaltningen. Detta konstruerar förstås en bild av att stenen inte skall få stå kvar vilket väcker oro hos de entusiastiska röster som vill det motsatta. Broder Daniel-fans men också betraktare utan anknytning till Broder Daniel ger uttryck för en folklik uppskattning; "Konst som sprider glädje borde få vara kvar [...].Självt tycker jag inte om deras (Broder Daniels) musik, men jag tycker om glädjen som den sprider", skriver en debattör i gruppen 2014. "Hur kan kommunen vilja ta bort en sten som blivit ett gratis monument från folket?" undrar ännu en talare i samma grupp.³⁰ Göteborgs indiekör är några av dem som vill visa sin uppskattning för initiativet, och "sjunger för att

²⁹ Låt Shorelinestenen VARA KVAR, 2014, https://www.facebook.com/pg/SpelaShorelineGBG/ads/?ref=page_internal (hämtad 2019-01-10).

³⁰ Låt Shorelinestenen VARA KVAR, albumet "Några utvalda klipp", 2014 https://www.facebook.com/pg/SpelaShorelineGBG/photos/?tab=album&album_id=507374492731476 (hämtad 2019-01-10).

rädda stenen”. Andra tar “sten-selfies” med hashtaggen #räddastenen under inflytande av facebookgruppen som uppmanar alla att göra vad de kan om de vill ha kvar den. I dessa bilder syns både unga och gamla, kompisgäng och familjer. Skämtsamma och allvarsamma poser, rosbuketter och kramar - ett ganska brett bildmaterial som vittnar om den bredd av människor som konstruerar synen på stenen som något viktigt och värt att bevara.³¹ Detta medborgardrivna engagemang som vill bevara den 170 kg tunga stenen³² möter till en början mothugg av kommunen men får samtidigt uppmärksamhet av kultursidorna i stora tidningar som DN, GP och musikmagasinet Gaffa. I sådana sammanhang tillskrivs skulpturen betydelse som kulturobjekt men också turistattraktion.

Stenens motståndare tycker stillsamt i denna massmediala turbulens att lagar skall följas, det går inte att göra undantag för konst. ”Kommunen har regler för gatukonst. Det hade varit bättre om personerna bakom kontaktat oss innan de satte upp stenen, då hade vi kunnat ha en dialog. Det är många konstnärer som vill använda Slottsskogen. Om vi släppte det fritt skulle snart hela parken vara belamrad av konst”. säger Jakob Andreasson, verksamhetschef på park-och naturförvaltningen³³, citerad i ett blogginlägg som argumenterar emot detta. Kommunen artikulerar stenen som ett lagbrott, som skulle kunna vara ett våld på stadsbilden. Här kan ord som vandalism användas, även om det inte framträder bokstavligen verkar negativt inställda utsagor luta åt detta begrepp och den förstörelse som det innebär. Efter den livliga debatt som därmed tar fyr, skriver Shorelinestenen kreatörer ett gåvobrev till parkförvaltningen, vilket för en stund verkar ställa det hela tillrätta - kommunen godkänner och låter stenen ta plats. Men den får inte stå kvar på gräsmattan där den först stod, utan placeras av parkförvaltningen istället 20m bort, diskret vid en gångstig. Detta väcker ny debatt där stenens värde som samlingsplats diskuteras. “Jag [...]tycker [...]att stenen ska tillbaka till sin ursprungliga plats på gräsmattan! Så man kan säga ”vi ses vid Shoreline”. Slå sig ner på gräset och vänta... På så sätt bli den naturliga träffpunkten i Slottsskogen som ”vi ses vid kopparmärra” är i stan..”, skriver en göteborgare på sin blogg.³⁴ Men många är ändå nöjda med beslutet. Konstnärerna exempelvis, skriver i facebookgruppen; "Den föreslagna platsen är också bra. Den ligger längst med gångvägen och är nära platsen för Broder Daniels sista konsert. [...] Om kommunen beslutar sig för den platsen istället för där stenen stod först så känner vi oss ändå glada över beslutet.” Under hösten står stenen alltså slutligen på sin nya plats - men inte helt utan nya händelser. Metallskylten stjäls i november, och ingen vet om det är en akt av uppskattning eller motstånd till det nya monumentet i Slottsskogen, som under en mycket kort tid tillskrivs en komplex betydelsebildning. En ny skylt monteras dock upp kort därefter och allt verkar lugnare under en period. Men Shorelinestenen dramatik fortsätter sprida ringar i den offentliga konstdiskursens föränderliga vatten. 2018 förflyttas vad som började som ifrågasatt gatukonst i Göteborg till ett upphöjt museiobjekt i Stockholm.

³¹ Bilder från ovan nämnda facebookgruppen i albumet "Bilder för stenen! Låt stå!", 2014 (hämtad (2019-01-10).

³² Låt Shorelinestenen VARA KVAR "Bilder för stenen! LÅT STÅ!" 2014

https://www.facebook.com/pg/SpelaShorelineGBG/photos/?tab=album&album_id=507351562733769 (hämtad 2019-01-10)

³³ Björn Thylander, Vanligt och vänligt - en vanlig vänlig sida om tillvaron, *Spela Shoreline!* 2014-11-01

<https://vanligt.se/2014/11/01/spela-shoreline/> (hämtad 2019-01-10)

³⁴ ibid

2. 5 Diskursiva utsagor (Stenen i massmedia) 2018 / Aktivism

Kulturprofilen Tom Jerry Boman diskuterade 2014 det emotionella värdet som präglar många andra positivt inställda uttalanden. I en krönika hävdar han att stenen ger “en hel musikälskande generation upprättelse, vi vet att vi inte är ensamma, vi känner samhörighet och till viss del tröst. Vi hade rätt, vi visste att det var en bra låt och den handlar om oss. Vi har fått en riktig, fysisk plats, i det offentliga rummet. En känsla har numera fysisk form.”³⁵ Här framgår det även att verk av ej ännu erkända konstnärer i det offentliga rummet är en demokratisk fördel, vilket artikulerar stenen som politiskt värdefull meningsbildare. Inte förrän 2018 uppmärksammas den aspekten av verket, då Nationella Centrumet för arkitektur och Design i Stockholm lånar stenen till sin utställning Public Luxury. Utställningen handlar om Sverige idag, om vår gemensamma arkitektur och design och om det offentliga rummets motsättningar och paradoxer (här sätts den i samma rum som bland annat infartshinder som skall skydda stadsrum från terrorism).³⁶

Det som enligt konstnärerna är ett minnesmonument över Broder Daniel³⁷, uppfattas av de positiva rösterna i det diskursiva fältet inte bara som en gest av beundran och fankultur, utan också som en viktig demokratisk gärning i bredare bemärkelse. “Shoreline-stenen är ett enastående exempel på hur kärleken till lokal musikkultur tagit sig uttryck i ett monument som visar att vi alla kan vara delaktiga i att forma det offentliga rummet. Stenen, som restes av fans, har blivit en av Göteborgs mest älskade attraktioner”, skriver Arkitektur och Designcentrumet på sin instagrampost om stenen som de denna höst ställer ut.³⁸ Här beskrivs den som något närmast ikoniskt.

Eftersom att Shorelinestenen alltså är förflyttad till huvudstaden verkar det ett tag som att festivalbesökarna under Way Out West 2018 skall få klara sig utan denna “Göteborgs-attraktion”. Men som en överraskning står där istället en ny sten, som dessutom *spelar* Shoreline, vilket skylten också tydligt visar. Som ett PR-projekt tillsammans med konstnären Zacharias Vindbacke, uppförs en “Solidaritetssten” med den nya skylten “SPELAR SHORELINE”, samt en inbyggd högtalare som spelar låten. “Den nya stenen [...]kommer att [...] göra det den nu ikoniska stenen alltid bett om: spela Shoreline. – I låten Shoreline symboliseras livets ibland orättvisa karaktär, där en människa har tappat hoppet för en stund. Vi vill förmedla att ett medlemskap i Akademikernas a-kassa både skapar trygghet för dig själv, men även hopp för andra – precis som Shoreline har gjort för tusentals indiepop-fans, säger Anna Wright, projektledare på Akademikernas A-kassa som står bakom det. Vindbacke tillägger att verket som också har en personlig innebörd ;“Stenen påminner mig om vänner som inte längre är i livet, det här blev ett fint sätt för mig att hedra dem på.”

Under festivalen tycks den nya stenen mottas positivt och Shoreline får ny uppmärksamhet.

³⁵ Tom Jerry Boman/TT , Tom Jerry Boman: "Bevara Shoreline-stenen!" *Nyheter24* 2014-09-18, <https://nyheter24.se/debatt/777710-tom-jerry-boman-bevara-shoreline-stenen> (hämtad 2019-01-10)

³⁶ Ark Des, “Ny utställning. Public Luxury. Arkitektur, design och kampen om det gemensamma.” 2018-05-29 <http://www.mynewsdesk.com/se/arkdes/pressreleases/pressinbjudan-ny-utstaellning-public-luxury-arkitektur-design-och-kampen-om-det-gemensamma-2495547> (hämtad 2019-01-10)

³⁷ Johan Lindqvist “Konstnärerna bakom Shoreline-stenen talar ut” *Göteborgs-Posten* 2014-09-19 <https://www.gp.se/kultur/konstn%C3%A4re-bakom-shoreline-stenen-talar-ut-1.237193>, (hämtad 2019-01-10)

³⁸ Sveriges Nationella centrum för arkitektur och design @arkdesc instagram, 2018-06-05 <https://www.instagram.com/p/BjpV6eMgNXa/> (hämtat 2010-01-10)

“De fans vi har träffat på har varit glada och dansat vid stenen, vilket vi ser som ett tecken på att de uppskattar initiativet” säger Michaela Hamilton, Senior konsult på Borg & Owill vilka varit med i reklamprocessen. Men ett visst missnöje går att skönja i exempelvis artikeln ”Fansens ilska över den nya Shorelinestenen”³⁹, där Tom J Boman för framför kritik ; “Till och börja med tycker jag att a-kassa är en väldigt bra grej men att en reklambyrå eller content-byrå utnyttjar ett konstverk och en låt för sina egna syften det är riktigt fullt gjort. Jag har tittat lite på Broder Daniel-forum på nätet och de är ganska sura på det här. Det är ingen som tycker att det är speciellt skoj eller snyggt gjort”. När stenen artikuleras som reklampelare blir alltså fans som vill tillskriva den en annan mening, som konstverk, upprörda. Att ursprungsstenen står på en upphöjd sockel i spotlightbelysning på ett galleri i Stockholm skulle därför kunna ses som plåster på såret, men alla verkar inte helt imponerade av flytten. "Suck. Skaffa en egen sten!", skriver ett Broder Daniel-fan i en facebooktråd.⁴⁰ I tidningen *Arbetet*⁴¹, som belyser stenen i relation till sin hemstad finns liknande utsagor “Det är så klart positivt att vi kan exportera det göteborgska vemodets klenoder till huvudstaden. Sedan får inte kopplingen till Göteborg försvinna! Det är här den egentligen hör hemma.”, understryker Daniel Bernmar, Kommunalråd i staden. Från början ville vare sig kommunen eller konstinstitutionen veta av stenen, men 2018 har den alltså blivit en omtyckt symbol för kanske inte bara Göteborg utan också ett demokratiskt kulturklimat. De många händelserna till trots, framgår det ganska tydligt att det är Shorelinestensens involverande med det offentliga rummet (i Slottsskogen) som står i ständig motvikt till övriga händelser kring stenen. Som konst eller ej, tar det plats i det diskursiva fältet och utmanar det offentliga konstbegreppet. Stenen är utlånad till Stockholm fram till utställningens slut 13 januari 2019, och vad som sker efter det återstår att se.

2. 6 Framtiden

Till att börja med kan de som oroar sig över att Shorelinestenen tappat sin relevans se fram emot 30 november 2024, då NASAS satellit Solar Probe skall passera solen närmare än någon rymdfarkost någonsin gjort. De har nämligen erbjudit allmänheten att skicka in sina namn och låta dessa få resa genom solens atmosfär⁴², vilket en person bakom Broder Daniels facebookside tagit tillvara på enligt tidningen *Gaffa*; “Längst fram, inristat på en platta närmast solen, kommer det stå ”Spela Shoreline” [...] *Shoreline* har bara börjat sin resa mot stjärnorna.”⁴³ Om det är tack vare Shorelinestensens uppmärksammande av låten, eller en generation som ser det offentliga rummets oändliga gränser, som låten bakom monumentet hamnar i universum är svårt att svara på. Men skulpturen och diskussionerna som den

³⁹ Gabriel Tjulander, “Fansens ilska över den nya Shorelinestenen”, 2018-08-10 *Göteborg Direkt* <https://www.goteborgdirekt.se/nyheter/fansens-ilska-over-den-nya-shoreline-stenen/reprh!oR0ZzzfYrSl7fxz0TinHjg/> (hämtad 2019-01-10)

⁴⁰ Emil Viksell, “Shorelinestenen är försvunnen - igen”, *Gaffa* 2018-05-12 <https://gaffa.se/nyhet/128353/shoreline-stenen-aer-foersvunnen-igen> (hämtad 2019-01-10)

⁴¹ Johannes Klenell ” Spela Shoreline-stenen i Stockholm – hur mår Göteborg?”, *Arbetet* 2018-06-04 <https://arbetet.se/2018/06/04/spela-shoreline-stenen-i-stockholm-hur-mar-goteborg/> (hämtad 2019-01-10)

⁴² som en del av ett vetenskapligt experiment - “Syftet med uppdraget är i huvudsak att svara på frågor forskare försökt upptäcka under en längre tid. Tanken är att få bättre förståelse kring solen, hur den påverkar rymden och rymdmiljön för planeter. Däremot gör NASA detta än mer roligare, då vem som helst har möjligheten att få vara med.”

⁴³ Johanna Nilsson, “Spela Shoreline drar bokstavligen till solen” , *Gaffa* 2018-03-07 <https://gaffa.se/nyhet/126284/spela-shoreline-drar-bokstavligen-till-solen/> (hämtad 2019-01-10)

belyser visar tydligt att möjligheten till förändring som också diskursteorin belyser, kan vara en viktig poäng i diskussionen om Offentlig konst. Ett monument, som traditionellt sett förknippas med bevarande, förändras och förändrar, och inbrottet i ett offentligt rum som från början sågs som ett lagbrott expanderar till yttre rymden.

2.7 Olika betydelser på grund av olika tolkningar

Synsätten på Shorelinestenen har eskalerat med tiden och handlar inte bara om kommunen, fansen och folket, utan den kommersiella marknaden och konstinstitutionen. Hösten 2018 står platsen där allting började tom, en frostig jordhög är allt som syns. Om Shorelinestenen återvänder från utställningen återstår som sagt att se. Tomrummet fyller mig med frågor, om hur monumentet över Broder Daniel i den diskursiva kampen konstruerar en komplex syn på den offentliga konstens villkor. Hur kan den tolkas på så många olika vis? Jag vänder mig till semiotiken för att förstå.

2.7.1 Spela Shoreline / Symbolen för en Broder Daniel-lyssnande generation

Uttrycket "Spela Shoreline" började som en önskan att få höra piratkopian spelas innan den släpptes på skiva. Idag finns skivan men uttrycket hörs fortfarande ropas, och det verkar finnas en större betydelse i dessa ord. Inte minst sedan Shoreline-stenen restes. Med semiotiken undersöks vilka tecken som verket är uppbyggt av och hur dessa kan tolkas, och mycket framträdande är ju här bokstäverna som formar ett utrop med många associationer. Mässingsplaketten vi oftare ser på offentliga konstverk informerar om titel, konstnär, produktionsår, kanske vilken berömd kung eller krigsherre skulpturen föreställer. Plaketten på denna skulptur säger ingenting annat än "SPELA SHORELINE", i versaler skrivna med ett enkelt typsnitt. Vad ger detta för konnotationer? Framförallt de som känner till uttryckets historia kan koppla det till Broder Daniel och dess fankultur, vilket också framträder som orsak till varför verket känns så relaterbart och viktigt för många fans.

Vem som myntade begreppet är oklart, men SVTs inslag om låten i "Hitlåten historia" målar upp en popromantisk bild om fansens kulturbildning av begreppet. Längre fanns låten inte inspelad och utgiven, utan bara som piratkopia av tv-framträdandet som Broder Daniel gjorde 2001 i "Sen kväll med Luuk".⁴⁴ Att be DJ:s, eller vilket band som än råkade stå på scen, att spela låten blev ett uttryck för att Broder Daniel var de enda som räknades, alla skulle mäta sig med dem, och med Shoreline, skriver ett fan i en krönika utgiven strax efter det att stenen rests.⁴⁵ "Minns att medan gänget i My Bloody Valentine bytte gitarrer osv under förra årets Hultsfred så skrek nån "SPELA SHORELINE".⁴⁶" skriver en talare i Flashback forums diskussion kring begreppets uppkomst. Här talas framförallt om festivalkulturens inflytande över begreppets spridning. Att ropa "Spela shoreline" tangerar en sociologisk funktion, som

⁴⁴Lindholm, Sebastian, "Broder Daniel - Shoreline [Live, Sen kväll med Luuk, 2001]" @Youtube 2015-11-15 <https://www.youtube.com/watch?v=Fzm3gEMozGI>, (hämtad 2019-01-11)

⁴⁵ Tom Jerry Boman/TT, Tom Jerry Boman: "Bevara Shoreline-stenen!" *Nyheter24* 2014-09-18, <https://nyheter24.se/debatt/777710-tom-jerry-boman-bevara-shoreline-stenen> (hämtad 2019-01-10)

⁴⁶ Flashback forum, "Spela Shoreline-trenden, var kom den ifrån?" 2014-01-15 <https://www.flashback.org/t2289867p2> (Hämtad 2019-01-10)

tycks samla fans inte bara på Broder Daniel-spelningar utan också där annan musik spelas.⁴⁷ I och med Shorelinestenen artikuleras begreppets funktion ytterligare som även fysisk samlingsplats. Detta är möjligt på grund av de konnotationer som texten "SPELA SHORELINE" ger, många kopplar det direkt till den gemenskap kring Broder Daniel som uttrycket skapar. Det har blivit ett, kanske ironiskt, men fortfarande ofta förekommande utrop i pop-sammanhang som i tid och otid hyllar Broder Daniel. Klubbar har döpts efter Shoreline, folk har tatuerat den och dess textrader. Låten som började som en piratkopia har blivit en egen liten folkrörelse⁴⁸. Skylten och kopplingarna till dessa många händelser av fankultur gör att stenen kan tolkas som just en plats för den samhörighet som låten och uttrycket kommit att bli.

Den melankoliska låttexten, skriven av Henrik Berggren, kan ge ytterligare konnotationer i mötet med stenen. Även om det är en sorglig låt är många utsagor kring dess monument ändå positiva över att den får ta plats, vilket också påminner om min upplevelse av verkets punctum. Det verkar vara fler än jag som ser det värdefulla i att låta en låt om lite svårare stunder⁴⁹ införliva något relaterbart och levande i Slottsskogens skulptursamling.

Å andra sidan finns röster i debatten som är negativt inställda. Kanske handlar detta om att dessa röster gör andra kopplingar när de ser stenen. Parkförvaltningen ser med en gång gatukonst som rests utan tillstånd, kanske för att tecknen "Spela Shoreline" hamnar i skymundan för tecknet som skulpturen i sin helhet kan bilda; ett ingrepp i den offentliga miljön utan ansökt tillstånd.

2.7.2 170 kg grov granit - Symbolen för något beständigt

Det är en ganska alldaglig stenpelare som bär upp metallskylten. Men den är samtidigt gjort i ett bra mycket beständigare material än vad man vanligtvis förknippar gatukonst med, det rör sig inte om flyktigt sprayad graffiti eller liknande. Kanske är det beständigheten som det grovhuggna, tunga materialet kan kopplas till som gör att en konflikt uppstår. Det är begripligt att kommunen blir fundersam när en så massiv pjäs placeras mitt på en gräsmatta där det rör sig mycket folk. Inte bara av säkerhetsskäl, då stenen konnoterar tyngd och på så vis fara om den skulle råka välta, utan också med hänsyn till att det kan bli både estetiskt och praktiskt ohållbart om storskaliga stenmonument utan ansökt tillstånd plötsligt skulle bli tillåtet för allmänheten. Samtidigt belyser debatten som uppstår kanske det demokratiska behovet av just detta, eller iallafall möjligheten att uppföra och betrakta något beständigt och relaterbart.

⁴⁷ Sveriges radio understryker att uttrycket går att jämföra med det amerikanska fenomenet "play Free bird" - "som syftar på Lynyrd Skynyrd's låt från 1973. Det fenomenet skapade rubriker när Barack Obama höll i en av hans invigningsceremonier 2009 och någon vrålade "Free Bird" innan han gick på scenen." / David Carr, "Minnesmärke för Broder Daniels Shoreline ska tas bort", *Sveriges Radio P3 Nyheter* 2014- 09-17 <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1646&artikel=5968057> (hämtad 2019-01-10)

⁴⁸ SVT 1, "På Svt just nu" 2017-12-05 <https://www.svtplay.se/kanaler/svt1?date=2017-12-05&program=27163647> (hämtad 2019-01-10)

⁴⁹ Genius, Shoreline lyrics <https://genius.com/Broder-daniel-shoreline-lyrics> (hämtad 2019-01-10)

2.7.3 Platser - Symboler för olika sammanhang

Förutom det materiella verket i sig självt tycks platsen som det befinner sig på viktigt för tolkningen av verket. Shorelinestenen betydelsebildning påverkas förstås på olika vis av platserna som den förflyttas till, men det som intresserar mig är inte exakt vart den befinner sig, utan hur meningen tillskrivs; Vem säger vad, och hur kan tolkningen verka rimlig? Platsen kan i egenskap av semiotiskt läsbart tecken verka ha betydelse för vilka konnotationer som läggs till verket, är den är samtidigt inte viktig på så sätt att man måste vara där för att göra dessa tolkningar.

Slottsskogen, till att börja med, är en av Göteborgs största parker och där förknippas den framförallt med stadens musikscen och någon slags "Göteborgsanda", kanske just eftersom att Slottsskogen är en plats som många förknippar med staden - inte minst på grund av där belägna musikevenemang som Way Out West.

När reklamstenen dyker upp under Way Out West uppstår dock blandade reaktioner, kanske eftersom att Way Out West associeras med ett kommersiellt sammanhang som strider mot det som den ursprungliga stenen i sin gerillaaktion motsätter sig. Samtidigt kan de positiva reaktionerna förstås genom kopplingen till den uppmärksamhet som musikfestivalen står för. Arkitektur och Designcentrumet i Stockholm i sin tur, är en plats som i sin välkontextualiserade och uppstyrda gallerikontext kan tolkas semiotiskt som en symbol för konstinstitutionen och dess upphöjdhed. Detta påverkar tolkningen av verket som en nationell angelägenhet, men belyser också hur Göteborgarna kanske just därför vill ha tillbaks sin sten i egenskap av kulturskatt och turistattraktion.

Ännu en "plats" som knyter ihop alla platser är den massmediala debatten. Här uppstår många olika betydelsebildningar parallellt och tolkningen av stenen kan här handla om dess roll som flytande signifikant i den diskursiva kampen om den offentliga konstens villkor.

2.7.4 Broder Daniel - Symbol för Göteborg

De som känner till Shoreline känner förmodligen till låtens skapare, Broder Daniel. Annars kan kort nämnas att de alltså var ett indiepopband som startade 1989 av sångaren Henrik Berggren och basisten Daniel Gilbert, för att senare inkludera bland annat den idag så framgångsrika Håkan Hellström på trummor. "Ända sedan Broder Daniel tog sina första steg på rockscenen har deras historia med sällsynt konsekvens kantats av spektakulära händelser, som hela tiden cementerat Broder Daniel på hyllan för varor, gods och ämnen av "antingen eller"-karaktär. Kom man i kontakt med bandet så antingen älskade eller hatade man det", skriver musikbloggen Musikindustrin. Shorelinestenen som är rest till bandets ära har bemötts med reaktioner av liknande karaktär, som kanske kan förklaras av kopplingen till just Broder Daniel. Konnotationen till bandet sätter stenen i ett kontext av minnesbevarande, då de ju slutade spela redan 2008. Detta bidrar till stenen som det minnesmärke som så många röster i det diskursiva fältet beskriver det som. Också dessa musikers association med Göteborg gör stenen till en symbol för staden.

2.7.4.1 Antingen eller

Antingen gillar man monumentet, hyllar det som viktig aktivism, eller så ogillar man det, kallar det för lagbrott och placerar det snarare i kategorin vandalism. Som jag ovan har försökt reda ut är det många olika händelser och utsagor som konstruerar dessa syner på stenen, vilket kan belysa hur vi på olika vis förhåller oss till konst i det offentliga rummet. Shorelinestenen kan belysa hur en och samma skulptur kan tillskrivas både betydelse som vandalism och aktivism samtidigt, och på så vis, som flytande signifikant samlar olika tillskrivningar i en och samma gestalt.

2.8 Tomrummet

En tom plats kanske inte verkar säga så mycket. Samtidigt är platsen, i skuggan av den långlivade debatten, tät av inskriptioner som förhandlar om den offentliga konstens villkor. Där ett massmedialt och folkrörelsebildande konstverk restes för fyra år sedan är en tom jordhög det enda ögat förnimmer, men vetenskapen om Shorelinestenen äventyr genom olika diskurser fyller ändå detta avrundande scenario med hopp och förväntan. Kanske befinner vi oss i ett paradigmskifte, och en tid där det offentliga och privata kan mötas i medborgerliga angelägenheter; en tid där relaterbara offentliga skulpturer inkluderar fler kulturkonsumenter såväl som producenter, och en rörelse mot en konstdiskurs där medborgardrivna initiativ kan skapa ett kreativt demokratiskt kulturklimat.

2.9 Offentliga konstverk - Demokratiska konstverk

Offentlig konst är ett begrepp som under de senaste decennierna alltmer utmanats och utforskats, det framgår i verk som bland annat *Plats, poetik och politik- samtida konst i det offentliga rummet*.⁵⁰ Där diskuteras av en rad forskare den komplexitet som ryms i samspelet mellan konstnärernas estetiska aspekter och ambitionen att integrera konsten i det sociala domänen, för att diskutera frågor som bland annat demokrati. Jag finner särskilt Dan Jönssons reflektioner i ämnet intressanta, där "offentlighet" beskrivs som "öppenhet" och att denna "öppenhet" endast kan förhandlas om genom faktiska verk⁵¹. Att uppföra ett minnesmonument som Shorelinestenen utan tillstånd utgör därför ett ingrepp inte bara i den offentliga miljön, utan också ett utmanande av den offentliga konstdiskursen, och i förlängningen den demokratiska diskursen. Detta framgår också i de diskursiva utsagor jag senare skall diskutera.

"Historiskt har offentliga skulpturer i form av monument och minnesmärken fyllt ett betydande syfte att stärka makthavares legitimitet eller underbygga deras historieskrivning."⁵², skriver Jessica Sjöholm Skrubbe i sin avhandling *Skulptur i folkhemmet: den offentliga skulpturens institutionalisering, referentialitet och rumsliga situationer 1940-1975*, vilket ytterligare belyser hur monument som Shorelinestenen kan bryta mot den norm kring offentliga miljöer som historien format.

⁵⁰ Dan Jönsson, "Själva verket - några tankar kring konst och offentlighet" s. 23-37, i *Plats, poetik och politik: samtida konst i det offentliga rummet*, Linda Fagerström, & Elisabet Haglund, (red.), Malmö: Arena, 2010

⁵¹ Ibid, s 27-28

⁵² Sjöholm Skrubbe, *Skulptur i folkhemmet: den offentliga skulpturens institutionalisering, referentialitet och rumsliga situationer 1940-1975*, Diss. Stockholms Universitet, 2007 (Göteborg & Stockholm: Makdam förlag, 2007) s. 241.

Förvisso finns stråk av historiska traditioner i denna ; den är minnesbevarande, och skulle kunna handla om att styrka en makthavares legitimitet - men skillnaden är här att Broder Daniel trots allt knappast kan ses som några makthavare, i relation till exempelvis den inflytelserika politikern August Kobb som finns monumentaliserad i en bergvägg i form av ett porträtt på andra sidan Slottsskogen.⁵³ Dessutom innebär Shorelinestenenens rörlighet, till skillnad från många andra offentliga konstverk, en grojord för massmediala diskurser att komma till skott. Stenens fysiska förflyttning vittnar också om diskursiva förflyttningar där den objektiva sanning som oftare tillskrivs ett monument istället formas till en ständig diskussion, en diskursiv kamp och antagonism.

Ett monument, den konstform som oftare förknippas med att förmedla maktens värderingar och upprätthålla dess diskurs, används här lika mycket för att förmedla "folkets" värderingar. Utan att fastna helt i frågan om Shorelinestenenens verkningskraft som minnesbärare över maktfulla personer eller ej, är det ändå intressant att urskilja den mängd av människor som engagerar sig och på så vis kan spegla den bredare publik som ett sådant konstverk inte vanligtvis drar till sig. Det är också intressant att minnesmonumentet, som skulle kunna förknippas med något som "har hänt", istället är i fysisk och diskursiv rörelse, och alltså förhandlar om något som "skall hända"; I facebookgruppen "Låt Shorelinestenen vara KVAR", går det kanske att säga att en mellan raderna engagerar sig lika mycket för minnesmärket av Broder Daniel som för ett framtida demokratiskt kulturklimat.

2.9.1 Massmedialt offentligt rum

Jönsson diskuterar vad han kallar en ny typ av offentlig konst, där förankringen i massmedia är bärande för verkets betydelsebildning (som exempelvis i fallet med Lars Vilks *Nimis*). " Dessa verk använder sig av den massmediala offentligheten, vilket gör att även om de genomförs av en okänd konstnär eller på ett mindre galleri kan de i vissa fall generera mycket mer uppmärksamhet bland allmänheten än många traditionella offentliga konstverk i stadsrummet." ⁵⁴ Detta skulle förstås kunna förklara den uppmärksamhet som präglar Shorelinestenenens diskursiva antagonism. Den massmediala aspekten belyser också det offentliga konstbegreppets möjlighet till förändring, som här framträder i de många olika utsagorna kring verket. Det kan verka som att den massmediala debatten existerar på bekostnad av det faktiska/materiella konstverket, som på så vis skulle kunna hamna i skymundan. Samtidigt krävs det ju alltid konstverk som tar plats i det offentliga rummet för att kunna diskutera dess villkor. Shorelinestenen visar hur ett enkelt ingrepp i stadsbilden startar en komplicerad debatt genom massmedia.

För att återkomma till Jönssons syn på "offentlighet" som "öppenhet", går det dock att undra hur "öppet" det offentliga rummet är som trots allt, rent kulturellt står i motsats till "privata" rum. Avståndet mellan medborgaren och det offentliga rummet kan verka ganska stort, när det senare oftare tycks styra över det förra, även om man i en demokrati skulle kunna förvänta sig det motsatta. Catharina Gabrielsson framhåller i *Att göra skillnad: Det offentliga rummet som medium för konst, arkitektur och politiska föreställningar* att

⁵³ I love Göteborg, "Slottsskogen" http://www.ilovegoteborg.se/goteborg_parker.asp. (hämtad 2019-01-10) .

⁵⁴ Jönsson, s.23-37.

uppdelningen av samhället mellan privat och offentligt är en av västerlandets bärande tankefigurer, men hon belyser också hur det är möjligt att mittemellan dessa begrepp hitta det “medborgerliga” som kan ifrågasätta denna dikotomi⁵⁵. Det är kanske just i detta medborgerliga mellanrum som Shorelinestenen förenar privata, eller låt säga personliga angelägenheter, med det större offentliga kontextet Slottsskogen.

Att konsten i relation till offentligheten kan verka som både en gemensam, kulturell resurs och en aktör i den offentliga debatten⁵⁶, sätter Shorelinestenen i ett politiskt kontext där dess betydelsebildning alltså vidgas utanför sig självt.

3.Utblick

3.1 Medborgarinitiativ i den svenska konsten

3.1.1 Yarnbombing, virkad graffiti som Gerillaslöjd

För att sätta minnesmärket över Broder Daniel i relation till annan gerillakonst, och undersöka frågor kring sådan konst vill jag kort diskutera fenomenet Yarnbombing. Det skulle kunna beskrivas som en färgglad, mjuk gatukonst där alltså virkade silhuetter och mönster pryder allt från lyktstolpar till parkbänkar och till och med fordon. I en föreläsningssannons från Högskolan för Design och Konsthantverk i Göteborg med temat “Gerillaslöjd” belyser Yarnbombingen samtida slöjd och hur “slöjd kan göra skillnad”. Med konnotationer till hantverk och traditionella kvinnoroller är det spännande att se hur detta tar sig nya uttryck, och konstruerar syner inte bara på den offentliga konstdiskursen utan också hantverkets och kanske också kvinnornas roll i detta. I likhet med Shorelinestenen kan yarnbombing belysa hur en grupp i samhället höjer sin röst och får fysisk plats i det offentliga rummet. Denna konstform misstas ofta som enbart vänlig men sammanhang som Gerillaslöjdfestivalen poängterar att det ofta handlar om att kanalisera en oro och rikta fokus mot händelser i sin omvärld.

“När jag föreläste om olika sätt att förändra världen så behövde jag ett samlande namn för DIY, radikalt broderi och stickad graffiti. Då hittade jag på gerillaslöjd som ett paraplyord. Jag tänker att det är ett sätt att på ett ickeförstörande vis sätta ut saker i det offentliga rummet för att kommentera politiska händelser genom att man använder någon form av hantverksteknik” säger Frida Arnqvist Engström i en artikel om Gerillaslöjdfestivalen i Stockholm 2016.⁵⁷ Där nämns hur en virkad fågel som yarnbombaren Maria Yvell satte ut i somras exemplifierar detta politiska engagemang, då den gjordes som en protest inför omröstningen om skärpta asyllagar.

⁵⁵ Ibid, s.75.

⁵⁶ Catharina Gabrielsson, *Att göra skillnad: Det offentliga rummet som medium för konst, arkitektur och politiska föreställningar*, diss. KTH, Arkitekturskolan, 2006 (Stockholm: Axl Books 2006) s.24

⁵⁷ Martin Holmström, “Gerilla med garn som vapen”, 2016-08-13, *Stockholm direkt*, <http://www.stockholmsfria.se/artikel/125053> (hämtad 2019-01-19).

Gerillaslöjdens allvarsamma budskap möter förvånansvärt lite respons i den massmediala debatten. Kanske är det ett resultat av vår kulturella koppling till hantverk som något harmlöst och oskyldigt, kopplat till hemmets lugna ro. De färgstarka yarnbombverken lyser upp gatumiljön och dess behållning handlar kanske framförallt om en estetik som får folk att stanna upp och se nya saker, vilket i likhet med Shorelinestenen utmanar begreppet offentlig konst. Minnesmärket över Broder Daniel arbetar däremot med en helt annan estetik, i sin gravstensliknande emfas, och kanske är det i det fysiskt tunga och svårhanterade som verkets tyngd i debatten uppstår.

3.1.2 Gerillakonst och medborgarinitiativ

Förutom gerillaslöjd finns också begreppet *Gerillakonst* som ett begrepp i det diskursiva fältet. Jag har under mina studier i ämnet Konst-och bildvetenskap vid Institutionen för Kulturvetenskaper i Göteborg knappast kommit i kontakt med detta begrepp (som används i utsagor om Shorelinestenen), vilket kanske också belyser hur det rör sig utanför institutionen och längre ut i det perifera och folkliga utforskandet av konstbegreppet. Vad användandet av begreppet kan belysa, är om synen på vad som är tillåtet i det offentliga rummet kan vara påväg att breddas; Gerillakonst handlar om konst som uppförs utan tillstånd eller beställning, något som bryter mot hur den offentliga konsten annars vanligtvis, och historiskt sett har uppförts. Den baserar sig helt på konstnärens/medborgarens fria vilja. I sig beskriver det varken vandalism eller aktivism; dessa begrepp läggs snarare in som diskursiva artikuleringar, beroende på vem som diskuterar gerillakonsten. I en blogg som diskuterar ämnet står det "Till skillnad från graffitin så är det inget som *vandaliseras*, något som gör konstformen mer accepterad."⁵⁸

Samtidigt verkar det vara just den vandaliserande aspekten som 2014 gjorde kommunen fundersamma över Shorelinestenen, när de resonerade kring att godkännandet av verket skulle kunna leda till att Slottsskogen helt belamras med skulpturer (se 2.4.2), vilket de betraktade som ohållbart. Det som vandaliseras här handlar kanske i första hand inte om något materiellt, utan snarare om något kulturellt överenskommet i normerna kring stadsbilden. Onekligen är ändå förekomsten av denna konstform ett allt vanligare inslag i det offentliga rummet. Inte minst belyser Shorelinestenen detta, med sin närvaro på utställningen "Public Luxury" på Arkitektur och Designcentrum i Stockholm som handlar om det offentliga rummets utmaningar. Samtidigt hamnar den där innanför finkulturens inte alltid lika lättillgängliga rum, konstgalleriets formuleringar och eventuellt längre bort från den öppenhet som präglar ursprungsplatsen i Slottsskogen. Vad som började som en turbulent Göteborgshändelse förflyttas till en inflytelserik institution i huvudstaden. Här talar man inte längre om stenen som gerillakonst, utan som ett "medborgarinitiativ". Dessa begrepp behöver egentligen inte stå emot varandra, men avståndstagandet från klangen av befrielseörelse i det förra tycks vittna om en problematik i den offentliga konstens villkor. På så vis representerar stenen en komplex betydelsebildning.

⁵⁸ Evakonst - tankar om konst och estetik, *Gerillakonst* <http://evakonst.se/gerillakonst/> (hämtad 2019-01-10).

Offentlig konst som inte syftar till den öppenhet som Jönsson diskuterar verkar märkligt, för vem äger isåfall det offentliga rummet? I en demokrati där den offentliga miljön kan tyckas restriktivt verkar det medborgerliga svängrummet snarare finnas i massmediala debatter, vilket Shorelinestenen uppenbarligen kan belysa. Detta visar också hur konstbegreppet dras allt mer till en verbal än materiell form. Men vad skall då konstnärerna göra, behöver vi ens konstverk? Sett till det folkliga engagemang som trots allt uppstår just på grund av det faktiska konstverket, Shorelinestenen, verkar det trots allt fortfarande finnas en poäng i att upprätta fysiska verk i det offentliga rummet. Kanske är det förhastat att med en gång se dikotomin mellan det verbala och materiella, för det som relationen däremellan kan klargöra är ju att det ena inte finns utan det andra, vilket i grunden betyder att debatten alltid kommer behöva verk för att kunna diskutera den offentliga konstens förutsättningar. Frågan är om konsten, i denna massmediala kontext begränsas till en strävan efter publicitet, och om detta möjligtvis speglar förflyttningen från offentliga miljöer som primär spelplan till dagstidningar, bloggar och sociala medier. Samtidigt är det kanske även här svårt att skilja det ena rummet från det andra, och Shorelinestenen belyser snarare hur massmedia och offentliga rum konvergerar, båda tycks lika viktiga för verkets betydelsebildning. Kanske vittnar detta om en rörelse mot ett paradigmskifte; ett öppnare kulturklimat med ett bredare konstbegrepp.

3.1.3 Rondellhundar (Lars Vilks)

“Hösten 2006 gick rondellhundsrörelsen som en väckelse genom Sverige. Aldrig förr hade den offentliga konsten varit lika folklig. Att placera ut en hund i en rondell blev en accepterad form av civil olydnad, och sågs som ett demokratiskt sätt att engagera sig i den offentliga miljön, skriver Dan Jönsson i *Själva verket - några tankar kring konst och offentlighet*. Detta öppnade för ett “folkligt, utopiskt fönster genom vilket plötsligt vad som helst verkade möjligt i det offentliga rummet (...) ända tills Lars Vilks skissade sin mohammedhund.”, skriver han vidare, och fortsätter med konstaterandet att vad som helst inte längre var möjligt efter det, rondellhundar kunde bitas.⁵⁹ Detta belyser hur den offentliga miljön förvisso kan förhandlas kring i ord och handling, men samtidigt tycks begränsas av etiska riktlinjer. Sådana normer mår kanske ändå bäst av att följas, om de kan bidra till ett kulturklimat som inte exkluderar utan inkluderar. Shorelinestenen närmar sig knappast den storskaliga kontrovers som präglar Vilks rondellhund, men i likhet med denna bidrar massmedia till verkets betydelsebildning vilket tycks utgöra ett allt mer tongivande inslag i den offentliga konstdiskursen.

Vad gäller rondellhundar i övrigt belyser de vad Jönsson kallar det “folkliga” - något som alla människor kan enas kring och uppskatta. Riktigt alla kanske inte uppskattar Shorelinestenen men utifrån det stora engagemang som präglar verket skulle man ändå kunna placera den i en folklig kontext som strävar efter ett inkluderande klimat i den offentliga miljön. Om ett folkligt genombrott i den offentliga konstdiskursen betyder demokratisering är en komplex fråga jag inte helt kan besvara i denna uppsats, men undersökningen tycks ändå lita åt att ett folkligt engagemang kan belysa demokratins utmaningar.

⁵⁹Jönsson, s.34

3.1.4 Kirk Savage - Representational battleground

Som en konsthistorisk fundering över hur monument-begreppet vidgats och förflyttats från exempelvis stora nationella fasta utsmyckningar till något som kan vara tillfälligt och småskaligt, kan man ta del av Kirk Savages forskning kring monumenten efter inbördeskrigen i Amerika. Förutom i det småskaliga, finns det i likhet med Shorelinestenen också konfliktskapande aspekter i de monument han belyser. I hans arbete *Standing soldiers, Kneeling slaves - Race, war, and representational battleground in nineteenth-century america*, ges exempel på hur bl.a frigörelsemonumenten från 1800talet startat konflikter mellan olika sociala grupper i samhället; frågan om representation i relation till ett samhälle tidigare byggt på slaveri skapar problem. De skulpturer som byggdes för att "ge kriget legitimitet" men också skapa konsensus, avslut och konstituera ett nytt demokratiskt Amerika, bygger sin visuella beständighet på uppdelningen mellan olika raser vilket på nytt tycks införliva rasism i stadsbilden.⁶⁰ Riktigt så stora frågor finns kanske inte i Shorelinestenenens konnotationer och olika tolkningar, men just rörligheten i betydelsebildningarna (som förhandlar om verkets existensberättigande) är i båda fall aktuella. Kanske är detta också något som särskilt tycks utmärka monument som konstform, att det i den tänkta beständigheten ryms strider om vad som bör bevaras, och hur. "It is true that the *process* of commemoration often leads to conflict, not closure, because in defining the past we define our present"⁶¹, skriver Savage i sitt ovan nämnda verk, vilket också klargör hur själva akten att uppföra ett monument i alla tider tycks skapa slitningar i inte bara hur vi tolkar det förflutna, utan också vår samtid. Han fortsätter sin diskussion; "Today we are acutely aware of public space as representational battleground, where many social groups fight for access and fight for images that define them"⁶², vilket också kan sammanfatta den diskursiva kamp som även präglar Shorelinestenen.

I monument, som enligt Savage kan ses som den mest konservativa konstformen, med sina ideal om oföränderlighet och en evig plats i offentligheten,⁶³ finns kanske också den största möjligheten att ifrågasätta konsensus och därmed bredda inte bara den offentliga konstdiskursen utan också den demokratiska.

3.1.5 Ett annat minnesmonument (Charlotte Gyllenhammar)

Charlotte Gyllenhammars minnesmonument över Raoul Wallenberg vid Hagakyrkan i Göteborg är ett omdebatterat monument som trots mothugg fått permanent plats i stadsbilden. Skulpturen föreställer en ung Wallenberg som inte ännu mött sitt öde på en 2,5 meter högt porträtt i grafisk betong. Skulpturen framför den i brons, utgörs av två utmärklade sovande pojkar, kanske från krigsslutets europa, vilket kan skildra historiens förtryck.⁶⁴

⁶⁰ Kirk Savage, *Kneeling slaves - Race, war, and representational battleground in nineteenth-century america*, Chichsester: Princeton University Press 1997, s 3-20.

⁶¹ Ibid s.4.

⁶² Ibid s.5.

⁶³ Ibid s.4.

⁶⁴ Mikael Mosesson, *Offentlig konst i Göteborg*, Århus: Mimer 2012, s.86.

Det är svårt att förutse Shorelinestenen's framtida plats, men intressant att beakta hur Gyllenhammars verk med konnotationer till förgänglighet tycks ha något gemensamt med Shorelinestenen. Båda skulpturer arbetar med storskaliga stenblock och kopplingar till något gravstensliknande, vilket tycks dra till sig uppmärksamhet och olika reaktioner. Wallenbergmonumentet väjer inte för det patetiska och även sakrala⁶⁵ och visar att införlivandet av något som bryter normen i den offentliga miljön kan bredda synen på den offentliga konstdiskursen. Minnesmärket över Broder Daniel berör måhända en mindre historisk händelse än efterkrigstidens Europa, men klargör att representationen av olika grupper i samhället ändå tycks vara en ständigt aktuell fråga i det diskursiva fältet.

3.2 Shorelinestenen som ett inlägg i debatten (Sammanfattning)

I arbetet med uppsatsen har det varit intressant att fördjupa sig i diskursiva utsagor från skilda tidpunkter. År 2014, vid stenens resning, dominerades synen på skulpturen av det stora engagemanget emot kommunens ovilja att låta stenen stå kvar; facebookgruppens artikulationer, selfies med hashtags, körsång och kramar försökte tillskriva stenen betydelse som ett viktigt offentligt konstverk, men också samlingsplats. Kommunen betraktade det hela som ovidkommande inför faktumet att detta var en olaglig handling, en form av vandalism. Detta ändrades dock när de fick ett gåvobrev och startade en dialog med de anonyma konstnärerna, för att därefter resa stenen igen men lite längre bort vid en gångstig. 2018 nådde debatten Arkitektur och Designcentrum i Stockholm, som tillskrev stenen betydelser av aktivism och medborgarinitiativ, men också museiobjekt. Då framgick också att Göteborgs kommun ändrat sig och fäst sig vid stenen, som nu beskrivs som en kulturskatt, turistattraktion och symbol för staden som de hoppas få tillbaka från utställningen. När stenen lånades ut till Stockholm restes under tiden, i samband med Way Out West, en "solidaritetssten", ett reklamprojekt för Akademikernas A-kassa som använde sig av gerillakonstverkets massmediala uppmärksamhet i sitt pr-projekt. De blandade reaktionerna som hela tiden framträder i utsagorna och i verkets många händelser vittnar om hur Shorelinestenen inte bara är i fysisk rörelse, utan också tycks förflyttas diskursivt i olika betydelser. Att en skylt med texten "Spela Shoreline" planeras skickas ut i rymden med NASA-satellit visar hur verket inspirerar till tankar om en breddad offentlig miljö. I likhet med yarbombs, rondellhundar, och Gyllenhammars skulptur finns i verkets många olika tolkningar en massmedial sprängkraft som kan förhandla om den offentliga konstens villkor. Kirk Savage belyser också hur monument, som en historiskt sett konservativ konstform, kan rymma framåtsträvande debatter.

Ett offentligt rum, i betydelsen av ett "öppet rum", verkar uppstå först i rörelsen mot utplånandet av dikotomin mellan det privata och offentliga; ett konstklimate där privatpersoner och folkrörelser agerar och tar plats.

Medborgarinitiativ som Shorelinestenen skulle kunna avfärdas som vandalism, eller försvaras som aktivism, men vilken beskrivning som är den korrekta är inte målet med denna uppsats. Det jag har diskuterat handlar om hur minnesmonumentet över Broder Daniel som

⁶⁵ Ibid

ett tillsynes enkelt ingrepp i den offentliga miljön kan tolkas på olika vis av olika röster, och därigenom eventuellt bredda den offentliga konstens villkor.

Att det offentliga rummet skapar debatt i den mängd som präglar detta verk, kan belysa hur det massmediala öppnar upp sig som ett alternativt offentligt rum för begreppsbreddande diskussioner som konvergerar med konstverkets materiella plats.

4. Käll- och litteraturförteckning

Ark Des, "Ny utställning. Public Luxury. Arkitektur, design och kampen om det gemensamma." 2018-05-29
<http://www.mynewsdesk.com/se/arkdes/pressreleases/pressinbjudan-ny-utstaellning-public-luxury-arkitektur-design-och-kampen-om-det-gemensamma-2495547> (hämtad 2019-01-10)

Roland, Barthes , *Bildens retorik*. Stockholm: Faethon, 2016

Barthes, Roland, *Det ljusa rummet - Tankar om fotografiet* , Stockholm : Alfabeta förlag, 2006

Boman, Tom Jerry /TT , Tom Jerry Boman: "Bevara Shoreline-stenen!" *Nyheter24* 2014-09-18,
<https://nyheter24.se/debatt/777710-tom-jerry-boman-bevara-shoreline-stenen> (hämtad 2019-01-10)

Carr, David "Minnesmärke för Broder Daniels Shoreline ska tas bort", *Sveriges Radio P3 Nyheter* 2014- 09-17 <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1646&artikel=5968057> (Hämtad 2019-01-10)

Evakonst - tankar om konst och estetik, *Gerillakonst*, <http://evakonst.se/gerillakonst/> (hämtad 2019-01-10).

Fagerström, Linda & Haglund, Elisabet (red.) *Plats, poetik och politik - samtida konst i det offentliga rummet*, Malmö : Bokförlaget Arena, 2010

Flashback forum, "Spela Shoreline-trenden, var kom den ifrån?" 2014-01-15
<https://www.flashback.org/t2289867p2> (Hämtad 2019-01-10)

Gabrielsson, Catharina *Att göra skillnad: Det offentliga rummet som medium för konst, arkitektur och politiska föreställningar*, diss. KTH, Arkitekturskolan, 2006 (Stockholm: Axl Books 2006)

Genius, Shoreline lyrics <https://genius.com/Broder-daniel-shoreline-lyrics> (hämtad 2019-01-10)

Hermansson, Elin "Symbolen för ett trasigt samhälle - en diskursteoretisk undersökning av flaggkonstverket *du gamla, du fria* " Konst- och bildvetenskap - Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs universitet KV4001,Handledare: Bia Mankell, Kandidatuppsats, HT 2017

Holmström, Martin "Gerilla med garn som vapen" , 2016-08-13, *Stockholm direkt*,
<http://www.stockholmsfria.se/artikel/125053> (hämtad 2019-01-19)

I love Göteborg, "Slottsskogen" http://www.ilovegoteborg.se/goteborg_parker.asp. (hämtad 2019-01-10)

Jönsson, Dan "Själva verket - några tankar kring konst och offentlighet" s. 23-37, I *Plats, poetik och politik: samtida konst i det offentliga rummet.*, Linda Fagerström, & Elisabet Haglund, (red.) , Malmö: Arena, 2010

Klenell, Johannes " Spela Shoreline-stenen i Stockholm – hur mår Göteborg?", *Arbetet* 2018-06-04
<https://arbetet.se/2018/06/04/spela-shoreline-stenen-i-stockholm-hur-mar-goteborg/> (hämtad 2019-01-10)

Lindholm, Sebastian, "Broder Daniel - Shoreline [Live, Sen kväll med Luuk, 2001]" @Youtube, publicerad 2015-11-15 <https://www.youtube.com/watch?v=Fzm3gEMozGI> , (hämtad 2019-01-11)

Lindqvist, Johan "Konstnärerna bakom Shoreline-stenen talar ut" *Göteborgs-Posten* 2014-09-19 <https://www.gp.se/kultur/konstn%C3%A4rerna-bakom-shoreline-stenen-talar-ut-1.237193>, (hämtad 2019-01-10)

Låt Shorelinestenen VARA KVAR, 2014, https://www.facebook.com/pg/SpelaShorelineGBG/ads/?ref=page_internal (hämtad 2019-01-10)

Låt Shorelinestenen VARA KVAR , albumet "Några utvalda klipp" , 2014 https://www.facebook.com/pg/SpelaShorelineGBG/photos/?tab=album&album_id=507374492731476 (hämtad 2019-01-10)

samt albumet "Bilder för stenen! Låt stå!", 2014

https://www.facebook.com/pg/SpelaShorelineGBG/photos/?tab=album&album_id=507351562733769 (hämtad (2019-01-10)).

Mosesson, Mikael *Offentlig konst i Göteborg*, Århus: Mimer 2012

Nilsson, Johanna, "Spela Shoreline drar bokstavligen till solen" , *Gaffa* 2018-03-07 <https://gaffa.se/nyhet/126284/spela-shoreline-drar-bokstavligen-till-solen/> (hämtad 2019-01-10)

von Rosen , Astrid *Dansa med bilder s.176-193, I Personligt talat- Biografiska perspektiv i humaniora, Maria Sjöberg (red.)*, Göteborg: Makadam, 2014

Savage, Kirk *Kneeling slaves - Race, war, and representational battleground in nineteenth-century america*, Chichsester: Princeton University Press 1997

Sjöholm Skrubbe, Jessica *Skulptur i folkhemmet: den offentliga skulpturens institutionalisering, referentialitet och rumsliga situationer 1940-1975*, Diss. Stockholms Universitet, 2007 (Göteborg & Stockholm: Makdam förlag, 2007)

Svenska Akademiens Ordbok, 2014. <https://www.saob.se/artikel/?seek=vandalism&pz=1> (hämtad 2019-01-10)

Sveriges Nationella Centrum för Arkitektur och Design @arkdesc instagram, 2018-06-05 <https://www.instagram.com/p/BjpV6eMgNXa/> (hämtat 2010-01-10)

Sveriges Radio P4 Göteborg, Så hamnade Shorelinestenen i Slottsskogen - stenens skapare berättar, 2014-09-19, <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=104&artikel=5970244> (hämtad 2019-01-10).

SVT 1, "På Svt just nu" 2017-12-05 <https://www.svtplay.se/kanaler/svt1?date=2017-12-05&program=27163647> (hämtad 2019-01-10)

Thylander, Björn, Vanligt och vänligt - en vanlig vänlig sida om tillvaron, *Spela Shoreline!* 2014-11-01 <https://vanligt.se/2014/11/01/spela-shoreline/> (hämtad 2019-01-10)

Tjulander, Gabriel "Fansens Ilska över den nya Shorelinestenen", 2018-08-10 *Göteborg Direkt* <https://www.goteborgdirekt.se/nyheter/fansens-ilska-over-den-nya-shoreline-stenen/rephjloR0ZzzfYrSI7fxz0TinHjg/> (hämtad 2019-01-10)

Viksell, Emil "Shorelinestenen är försvunnen - igen", *Gaffa* 2018-05-12 <https://gaffa.se/nyhet/128353/shoreline-stenen-aer-foersvunnen-igen> (hämtad 2019-01-10)

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur, 2000, s.32. ‘

5. Bilagor

Bilaga 1

Shorelinestenen / minnesmonumentet över Broder Daniel i Slottskogen 2014,
<https://vanligt.se/2014/11/01/spela-shoreline/> (hämtad 2019-01-11)

Bilaga 2

Den välta stenen i Slottskogen 2014, innan kommunen valde att behålla den, samt flytta den från originalplatsen på gräsmattan till en närliggande gångstig. Foto: Marie Kennedy 2014
<http://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/shorelinestenen-har-v%C3%A4lt-1.239913> (hämtad 2019-01-11)

Bilaga 3

Shorelinestenen i förflyttning, Foto: DN 2014

<https://www.dn.se/kultur-noje/musik/shoreline-stenen-reses-snart-igen/> (hämtad 2019-01-11)

Stenen flyttades först 2014 till en gångstig i Slottsskogen, sedan till Sveriges Nationella Centrum för Arkitektur och Design 2018.

Bilaga 4

Shorelinestenen vid gångstigen i Slottsskogen 2014, Foto: Mats Fahlgren 2014

<http://www.gp.se/kultur/spela-shoreline-stenen-p%C3%A5-plats-igen-1.252546> (hämtad 2019-01-11)

Bilaga 5

De två stenarna 2018, Foto: Matti Östling/ Borg & Owilli 2018

“Den gamla ikoniska Shoreline stenen i Slottsskogen står i dag på utställningen Public Luxury i Stockholm. Men nu har en ny sten tagit den gamles plats i Slottsskogen.”, skrivs i artikeln som bilden är hämtad från (den “nya” stenen var dock bara ett tillfälligt projekt under Way Out West 2018):

<https://www.goteborgdirekt.se/nyheter/fansens-ilska-over-den-nya-shoreline-stenen/reprhiloR0ZzfYrSl7fxz0TinHjg/> (hämtad 2019-01-11)

Bilaga 6

“Solidaritetsstenen” / Akademikernas A-kassas reklamprojekt som “Spelar Shoreline” 2018
<https://ng.se/artiklar/goteborg-far-ny-shorelinesten-under-way-out-west> (hämtad 2019-01-11)

Bilaga 7

Shorelinestenen på utställningen Public Luxury 2018,
Foto: Johan Dehlin

<https://arkdes.se/utstallning/public-luxury/> (hämtad 2019-01-11)

Bilaga 8

“En virkad fågel som Maria Yvell satte ut i somras som en protest inför omröstningen om skärpta asyllagar.”
Foto: Maria Yvell 2016 <http://www.stockholmsfria.se/artikel/125053> (hämtad 2019-01-11)

Bilaga 9

Rondellhund av Lars Vilks <https://detgodasamhallet.com/2018/08/27/lars-vilks-rondellhund/> (hämtad 2019-01-11)

Bilaga 10

Minnesmärke- Raoul Wallenberg av Charlotte Gyllenhammar, uppfört år 2007.

Foto: Jan peter Dahlqvist 2014

http://www.goteborgkonst.com/?post_type=konstverk&p=2341(hämtad 2019-01-11)

Bilaga 11

Shorelinestenen i Slottskogen 2017 Foto: Hedvig Ingvarsson